

Волошина Ю. В., курсантка
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Юніна М.П., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Зі здобуттям незалежності наша держава все більше інтегрується в міжнародне співтовариство. Величезний крок в цьому напрямку було здійснено завдяки ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула чинності у повному обсязі 1 вересня 2017 року. В цьому контексті актуальність питань, що охоплюють сферу інтелектуальної власності, стають більш сучасними та модерновими, оскільки відкривають перед країною нові можливості. Так, слід відмітити, що відповідно до Глави 9 Угоди про асоціацію Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», значна увага приділяється спрощенню процедури створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території Сторін, а також досягненню належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Отже, в умовах сьогодення право інтелектуальної власності перестає сприйматися як виключно декларативне поняття, стаючи водночас одним з пріоритетних напрямів на шляху досягнення високого економічного та соціального розвитку нашої країни.

Роботи таких науковців як І. Дахно, А. Полторак, В. Супрун, Е. Буряк, І. Левіна, П. Полуян, О. Литвин та ін. здебільшого присвячені питанням інтелектуальної власності в цілому, в той час як роботи С. Захарова, О. Карпенка, О. Кіреєвої, О. Юрченка та ін. переважно стосуються питань державного управління цією сферою.

Аналізуючи сутність інтелектуальної власності в цілому, це поняття, насамперед, можна представити як результат, який отримує особа внаслідок своєї творчої діяльності. Водночас, під поняттям права інтелектуальної власності, як частини цивільного права, розуміють право особи на результат своєї творчої чи інтелектуальної діяльності, або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним Кодексом України [1], до складу якого прийнято включати поняття авторського права і суміжних прав; промислової власності; права на засоби індивідуалізації суб'єктів цивільного обороту; права на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

Виходячи зі світового історичного досвіду, гармонічний розвиток будь-якої держави неможливий без її людського потенціалу, оскільки саме людина, з її знаннями, навиками, творчими здібностями виступає рушійною силою прогресу в усіх сферах суспільного життя [2]. Тож, очевидно, що за таких умов держава має брати на себе певні зобов'язання для забезпечення всебічного розвинення та збереження потенціалу людини в різних сферах її діяльності, гарантуючи, насамперед, захист та охорону прав своїх громадян, що стосуються сфери питань інтелектуальної власності [2].

В цьому напрямі необхідно зазначити, що державою має бути прийняте відповідне дієве законодавство в сфері інтелектуальної власності, як найбільш першочергове та пріоритетне завдання, спроможного, перш за все, захищати інтереси авторів та інших творців інтелектуального продукту (як товарів, так і послуг) шляхом надання їм певних визначених, обмежених у часі прав, які б, разом з тим, дозволяли їм контролювати використання їхньої творчої діяльності [2].

Очевидно, що реалізація поставлених завдань, окрім нормативних документів, потребує функціонування цілісної системи державного управління в цій галузі, адже саме державна політика порядкування цією сферою є запорукою інвестиційної привабливості країни та її економічного процвітання загалом.

Не заглиблюючись в нюанси доволі тривалого періоду інституційної реформи галузі інтелектуальної власності, слід відзначити те, що, з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» [3], можемо говорити про її певне завершення [4].

Тож, передусім, спираючись на норми, які подає вищезазначений Закон, розглянемо, який наразі вигляд має система державного управління сферою інтелектуальної власності. Можемо зазначити, що вона представлена у вигляді юридичної конструкції, в межах якої передбачено розмежування юридичних осіб публічного права, діяльність яких стосується цієї сфери. Так, державною організацією в системі правової охорони інтелектуальної власності визначається новий Національний орган інтелектуальної власності («НОІВ») з відсутнім статусом юридичної особи. При цьому слід зауважити, що право здійснення функцій «НОІВ» надається виключно юридичній особі публічного права, яка, з одного боку, не може бути органом влади, а з іншого – повинна мати статус юридичної особи та за майновою ознакою належати державі [4]. З урахуванням означених вимог, на виконання функцій «НОІВ» сьогодні призначене державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності». Водночас, питання щодо формування та реалізації державної політики в сфері інтелектуальної власності покладаються на центральний орган виконавчої влади – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

Насамперед, розглянемо обов'язки, які має здійснювати безпосередньо

Мінекономіки. Серед них зосередимо увагу на таких функціях:

- виконання нормативно-правового регулювання;
- визначення провідних шляхів зростання та розвитку цієї галузі;
- забезпечення процесу координації з іншими органами;
- розроблення пропозицій, що стосуються питань по вдосконаленню законодавчої бази;
- проведення необхідних заходів щодо укладення міжнародних договорів, забезпечення необхідних умов для просування та подальшого впровадження міжнародних програм та проектів в межах міжнародного співробітництва;
- створення необхідних умов, які б сприяли практичному виконанню взятих на себе зобов'язань, що стосуються питань членства України в міжнародних організаціях;
- контролювати діяльність «НОІВ», тощо [4].

До функцій, які має забезпечувати «НОІВ», можемо віднести наступні:

- приймання заявок, проведення їхньої експертизи та прийняття по ним остаточного рішення;
- проведення державної реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності та здійснення видачі охоронних документів: патентів та свідоцтв;
- здійснення заходів щодо визнання недійсними прав особи на винахід, промисловий зразок чи корисну модель;
- опублікування офіційної інформації, ведення державних реєстрів та внесення до них відповідних даних, видачу різного роду виписок та витягів;
- здійснення роботи з питань міжнародного співробітництва;
- проведення роботи з підготовки, атестації та реєстрації патентних повірених у відповідному Державному реєстрі;
- проведення роз'яснювальної роботи з питань реалізації державної політики у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності.
- здійснення інформаційної та видавничої діяльності;
- узагальнення національної та міжнародної практики впровадження законодавства з наданням пропозицій щодо його вдосконалення;
- затвердження методичних рекомендацій відносно проведення необхідних експертиз заявок та їхньої державної реєстрації;
- здійснення відповідних заходів, необхідних для якісної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів в державній системі правової охорони інтелектуальної власності;
- виконання інших функцій та повноважень, які можуть бути передбачені цим Законом, статутом або іншими нормативно-правовими актами України [4].

Необхідно також додати, що структурою Укрпатенту передбачено провадження діяльності колегіальних органів «НОІВ», до яких віднесено:

- Апеляційну палату, коло питань якої охоплюють розгляд: заперечень проти рішень щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності, заяв

про визнання прав на об'єкти інтелектуальної власності недійсними, заяв про визнання торговельної марки добре відомою;

- Комісію, повноваженнями якої є погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави «Україна», до знака для товарів і послуг;

- Атестаційну комісію, повноваженнями якої є атестація осіб, намір яких - набути право на зайняття діяльністю патентного повіреного;

- Апеляційну комісію, завданням якої є розгляд скарг на рішення атестаційної комісії та скарги на дії патентних повірених з боку кандидатів у патентні повірені [5].

Отже, сьогодні в нашій країні працює дворівнева система державного управління сферою інтелектуальної власності, першим рівнем якої виступає законодавча база. До другого рівня відносять систему органів державної влади, основним завданням яких є втілення цієї законодавчої бази у практичну площину. Виходячи з тих змін, які відбулися в структурі державної системи правової охорони інтелектуальної власності, можемо дійти висновку, що сьогодні державою приділяється належна увага питанням, які стосуються сфери інтелектуальної власності, добре усвідомлюючи, що саме ця галузь наразі виступає тією рушійною силою, яка, слугуючи певним маркером для залучення інвестицій, здатна сприяти економічному розвитку нашої країни, зміцнюючи водночас її політичну та соціальну безпеку в цілому.

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2021).

2. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Нестерцової-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1424/1/.pdf> (дата звернення: 30.04.2021).

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 45. Ст.387. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2021).

4. Сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України URL: <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2021).

5. Сайт Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/about> (дата звернення: 30.04.2021).